

A versengés a történelemtanításban

Készítette: Kőfalvi Tamás

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával.
Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

Szeged, 2020

A vita tervezése és alkalmazása

Tartalomjegyzék

- 1. A vita módszerének működtetése*
- 2. A vita megtervezése*
- 3. A vita célja*
- 4. A vita témaválasztása*
- 5. A vita koreográfiája*
- 6. A vita időbeli keretei*
- 7. A vita térbeli keretei*
- 8. A vita szereposztása*

Miről szól ez a lecke?

Ebből a leckéből megismerheti a vita szervezésének legfontosabb szempontjait, a különböző vitaformák és környezeti tényezők kialakításának, valamint a vita tervezésének módszereit.

Tanulási javaslat:

A lecke feldolgozásához szükséges idő kb. 60 perc.

A tanulást elősegítheti az általános tartalmak konkrét vitaszituációban való elképzelése és az egyéni tapasztalatokkal való összevetése. A lecke anyagának áttekintését tananyagvázlat segíti. Megszerzett ismereteit a Tudásmérő segítségével ellenőrizheti.

1. A vita módszerének működtetése

A vita, mivel műfajilag szóbeli vagy írásos megnyilvánulási forma, viszonylag könnyen beilleszthető valamennyi oktatási rendszer térbeli és időbeli keretei közé. Előnyei közé tartozik, hogy nem igényli az iskolai környezet infrastruktúrájának és humán-erőforrásának jelentősebb fejlesztését, sem pedig az oktatási keretek (helyi tanterv, órarend, teremrend stb.) átalakítását. **Hatékonyága** – szemben például a projektpedagógiai módszerrel – **kevésbé függ a megvalósítás környezeti feltételrendszerétől**. A pedagógiai szempontból eredményes vitának elsősorban a megfelelő intellektuális közeg az alapfeltétele, infrastrukturális igényei alacsony szintűek, és általában a felkészülés fázisához kötődnek. Egy-egy vita kivitelezése természetesen magasabb színvonalú oktatási környezetben is történhet, a vitát is lehet például projekt keretében alkalmazni, ebben az esetben viszont az oktatási környezetnek már a projektpedagógia által elvártaknak kell megfelelnie. A vita eredményességének előfeltételei közé tartozik a **pedagógiai célok világos felvázolása**, meghatározása, a körültekintő és **előrelátó tervezés**, a **megfelelő tanári szerep megválasztása**, valamint a **siker definíciójának előzetes tisztázása**. A vitának mint munkaformának valamennyi résztvevő szempontjából jelentős pedagógiai hozadéka lehet. **Pedagógiai értelemben az a vita tekinthető sikeresnek, amelyik kialakítja és erősíti a résztvevőkben a másik elfogadásának, partnerként való tiszteletének attitűdjét**, a vesztes és a győztes helyzet felismerésének, elfogadásának és kihasználásának, illetve a vereség és a győzelem feldolgozásának képességét. **Erősíti az önkritikát, fejleszti a résztvevők logikai, retorikai és kommunikációs kompetenciáit, valamint új elemekkel bővíti az adott témára vonatkozó ismereteiket**. A résztvevők kognitív és érzelmi fejlesztése révén a teljes személyiség gazdagodásához hozzájárul. A tanár legfontosabb feladata, hogy a vita pedagógiai értelemben vett eredményességét előmozdítsa. Amennyiben a vita pedagógiai céljainak elérése veszélybe kerül, a vita elfajulásáról beszélhetünk. Ennek tipikus esetei a vitastílus eldurvulása, a vita menetének személyeskedésbe fordulása, a tárgytól való eltérés, vagy a meddővé válás.

2. A vita megtervezése

A vita sikerességét – más kompetenciafejlesztő tevékenységformákhoz hasonlóan – alapvetően határozza meg a tervezés fázisa. Ez annál is fontosabb, mivel **a vitatkozás is konstruktív tevékenység**, így a résztvevők tudatos felkészülése mellett is számos improvizatív elemet tartalmaz. Ezért a vita mint munkamódszer és mint kooperatív tevékenységforma eredményes megtervezése szempontjából fontos annak a szem előtt tartása is, hogy a folyamat túltervezése éppen azáltal ronthat sokat a vita eredményességén, hogy megmerevíti annak kereteit. **A tervezettség megfelelő fokának megtalálása tapasztalatot és a célcsoport alapos ismeretét igényli**. Ez utóbbi kapcsán nemcsak az egyéni jellemzők, hanem a társas viszonyok, szociális kapcsolatok előzetes feltárása is sokat segíthet. A tervezés során fontos tekintettel lenni a résztvevők korszpecifikus jellemzőire, meglévő kompetenciáira és attitűdjeire is.

A vita mint munkaforma gyakorlatilag valamennyi korosztály körében használható, az általános iskolától a felsőoktatásig, természetesen a korosztályi sajátosságok figyelembe vétele és elfogadása mellett. **A vita alkalmazása szempontjából kiemelkedő a középiskola időszaka**, mert ebben a korban (14-18 év között) a diákok kritikai hajlama ugrásszerűen megnő, világnézetükben és kapcsolatrendszerükben pedig jelentős szerepet kap az oppozíció. Egyben ez az az időszak is, amikor az erős – sokszor emocionális indíttatású – vitakészség megléte mellett a kognitív fejlődésben bekövetkező változások alkalmat adnak a vitakultúra fejlesztésére. A diákok többsége ebben az időszakban ugyanis már képessé válik az érzelmi reakciók és az észrvek közötti különbségtételre, jóllehet viselkedésében még nem feltétlenül ez utóbbiak előtt hajlik meg. Ezek a középiskola időszakára jellemző életkori sajátosságok tehát olyan erők, amelyek az oktatás és a nevelés érdekében egyaránt munkába állíthatók.

3. A vita célja

A vita csak ezen körülmények figyelembe vételével kaphat adekvát pedagógiai célokat. A tervezés során célszerű többszintű, komplex **célrendszert meghatározni**. A kitűzött célok az ismeretek bővítése és különböző kompetenciák fejlesztése szempontjából egyaránt megfogalmazandók. Az elért eredmények értékelésében, illetve a jövőre vonatkozó, konstruktív tapasztalatok megfogalmazásában is sokat segíthet, ha e területeken minimális, elfogadható és maximális célokat is magunk elé tűzünk. Amennyiben mód és lehetőség van rá, úgy **célokat vagy részcélokat nemcsak az egész folyamatra és tanulócsoporthra, hanem az egyes résztvevőkre vonatkozóan is megállapíthatunk**. Ezt elsősorban egy hosszabb folyamat részeként, például fejlesztési tervbe integrálva érdemes megtenni. **A célkitűzésben különösen fontos a realitásérzék**, hiszen a túlzott elvárások miatti többszörös kudarcélmények minden résztvevőben aláássák a motivációt, a „túl alacsonyra tett lécs” esetében pedig a kihívásban rejlő mozgósító erő, illetve a munkaforma fejlesztő hatása lesz csekély.

4. A vita témaválasztása

A tervezés következő fázisa a témaválasztás, amelyet az előzetesen kitűzött célok figyelembe vételével kell elvégezni. **A témaválasztás jelentősen befolyásolja a motivációt**, ezért meghatározásánál nemcsak az elérendő célokra, hanem a célcsoport igényeire, jellemzőire is tekintettel kell lenni. A tapasztalatok azt mutatják, hogy – a projektmódszerhez hasonlóan – főként azok a témák bírnak nagy mozgósító erővel, amelyek a csoport tagjait közvetlenül érintik, illetve amelyek valóságosak, vagy elég nagy mértékben annak tűnnek. A téma aktualitásának biztosítása kapcsán sokszor okozhat problémát a tantervi előírásokkal való összhang megteremtése, a tanterv által meghatározott tartalmaknak az elfogadtatása. Bár a vita mint konstruktív tevékenységforma önmagában is fokozhatja valamely téma feldolgozásának vonzerejét, mégis gyakran tapasztalható, hogy a diákok szívesebben érvelnek, cáfolnak, bizonyítanak őket

személyesen vagy környezetüket közvetlenül érintő kérdések kapcsán. A témaválasztás során tisztában kell lenni azzal is, hogy **a téma súlya, jelentősége és a kompetenciafejlesztés sikere között nincs közvetlen egyenes arányosság**, sőt, sok esetben a kisebb léptékű, de a diákokat közvetlenül érintő témák – erősebb motivációs hatásuk miatt – nagyobb fejlesztő hatással rendelkeznek. Így például lehet, hogy a globális környezetszennyezés problémája helyett – vagy azt megelőzően – célszerűbb „csak” az iskolai szemetelés, vagy az otthoni szelektív hulladékgyűjtés jelenségét, helyzetét vitatémául választani. A vita pedagógiai eredményessége érdekében el kell fogadni és kezelni kell tudni azt a helyzetet is, hogy **a vita témájának fontossága, relevanciája nem feltétlenül azonos a tanár (moderátor, vitavezető) és a diákok (résztevők) szempontjából**. A téma elfogadottságának mértéke az egész folyamat szempontjából meghatározó.

Pedagógiai értelemben azon viták esetében lehet nagyobb sikerre számítani, amelyeknek a témája a diákok részéről nem egyszerűen csak elfogadott, hanem azt kifejezetten a magukénak is érzik, kognitív és affektív módon is azonosulni tudnak vele. Ennek biztosítása érdekében **a témaválasztásba minél többször érdemes a diákokat is bevonni**, vagy ezt a feladatot teljes mértékben rájuk bízni. Bár a diákok által befolyásolt vagy egyenesen általuk meghatározott témának a tantervi tartalmakkal való összhangba hozása nehezebb feladat lehet, ugyanakkor e munkaforma nevelési és oktatási hozadékai érdekében mindenképpen érdemes kompromisszumokat kötni. A vita mint tevékenységforma következetes alkalmazása természetesen elvezethet a vitakultúra azon szintjére, hogy egy-egy vitafolyamat professzionális végrehajtásához a diákoknak már kevésbé van szükségük a személyes azonosulás különböző formáira, illetve egy „külső forrásból” származó témával is könnyebben azonosulni tudnak. A konstruktív tevékenységformákra általában, így **a vitára is igaz, hogy a leginkább a folyamatos alkalmazásától várható siker, az *ad hoc* jellegű, „módszertani érdekességként” való használata sok energiát emészt fel, és a hosszabb távon érezhető eredmények kibontakozására nem ad lehetőséget**.

5. A vita koreográfiája

A pedagógiai szempontból ígéretes téma megtalálása után a **vitaforma** kérdésében kell döntést hozni. Az alap esetet a **kétoldalú**, egy-egy személy által folytatott **vita** jelenti. E mögött azonban nemcsak a vitapartnerek egyéni felkészülése állhat, hanem szószólóként képviselői lehetnek egy-egy csoportnak is, amelynek tagjai háttérmunkájukkal támogathatják álláspontjuk győzelemre vitelét. A több párban egyidejűleg zajló vitának az osztály- és tantermi keretek között való megvalósítása meglehetősen nehézkes, ugyanakkor egy-egy kisebb témában folytatott, rövidebb idejű vita kívülállóként való megfigyelése az osztály többi tagja számára nagyon tanulságos lehet. Az egyéni vitához kapcsolódóan a csoport tagjai olyan megfigyelési szempontokat kaphatnak, amelyek segítségével könnyebben megismerhetik a vita lényeges elemeit, fordulópontjait, döntő mozzanatait, érvrendszerét, stílusjegyeit stb. Érdekes tapasztalatokkal járhat ebből a szempontból a **„megrendezett vita”, amelyben a felek a tanár instrukcióinak, az általa kiosztott „szerepeknek” megfelelően igyekeznek képviselni álláspontjukat**. A megrendezettség foka különböző lehet, így például a tanár a leendő vitapartnerekkel előzetes megbeszélést, akár próbát is tarthat. Más esetben a vitaszerepek és a hozzájuk tartozó instrukciók megadása után a résztvevőknek csak rövid felkészülési idő áll a rendelkezésükre, így számukra a

vitahelyzet rögtönzést igénylő helyzetgyakorlattá válik. A több párban egyidejűleg zajló vitára az órai keretek alkalmatlanok, de ha a vita írásban – nagyrészt tanórán kívüli tevékenység formájában – zajlik, akkor pármunkában az osztály valamennyi tanulója részt vehet benne. Ez egyben alkalmat ad a szóbeli és az írásbeli vita eltéréseinek, sajátosságainak bemutatására is. **A tudományos, szakmai viták jelentős része írásban zajlik, ezért ezek a tanításba szemléltető vagy munkaanyagként bevonhatók.** Ezen anyagok oktatási felhasználása során figyelemmel kell azonban lenni arra, hogy e viták az egyes tudományos kérdéseknek általában olyan részleteiről, olyan érvrendszerrel és olyan szak kifejezések felhasználásával folytak, amelyek a tanulócsoporthoz az adott témában való ismereteit jelentősen meghaladják, ezért értelmezésüket megnehezítik. Ez a tudás-szakadék az oktatási szinteken felfelé haladva csökken, ezért a tudományos viták tanulmányozása a felsőoktatásban több eredménnyel járhat. Mindezzel együtt némely tudományos vita bizonyos jellemzőinek (pl. érvrendszer, hivatkozások, stilisztika) elemzése a középfokú oktatásban is tanulságos lehet.

A vita megrendezhető csoportos formában is. Ebben az esetben a csoportok tagjainak kooperatív munkával kell biztosítaniuk a vitára való felkészülést. A csoportokat képviselheti egy-egy szószóló, de a folyamat működéskor a csoporttagok hozzászólásával is. **A csoportos vita esetében valamennyi tanuló aktív résztvevője a vitának,** ugyanakkor így kevésbé várható el, hogy az eseményeket kívülállóként is értékelni tudja, hogy objektív következtetések levonására legyen képes, illetve hogy a makrostruktúrákat átlássa.

Sajátos formát jelent a **multilaterális vita,** amely egy adott témában több egyén vagy csoport egyidejű aktív részvételét teszi lehetővé. A multilaterális vitához fűződő megfigyelések különösen tanulságosak lehetnek, hiszen az egyes részletkérdések kapcsán változó dinamikával alakulhatnak ki egymással egyetértő és egyet nem értő kisebb-nagyobb közösségek.

Feladat:

Az alábbi videó alapján foglalja össze az ott említett különböző vitaformákat és vitaértelmezéseket!

- Milyen álláspontokat, elméleteket mutat be az előadó?
- Mennyiben újszerű a vitáról vallott felfogása?

https://www.ted.com/talks/daniel_h_cohen_for_argument_s_sake/transcript?language=hu

6. A vita időbeli keretei

A tervezés következő fázisában a vita időbeli és térbeli kereteit érdemes átgondolni. Az **időterv elkészítése** során először is a tervezés korábbi fázisaiban hozott döntésekhez kell igazodni: **a téma jellegéből és a vita formájából kiindulva kell meghatározni a felkészülésre és magára a tényleges vitára szánt időtartamot, valamint a vita belső időkorlátait.** Az időkeretek meghatározása kapcsán kevés általános szabályt lehet megfogalmazni, mert azt a téma és a vitaforma mellett a tanulócsoporthoz tartozó összetétele, életkora, előzetes tudása és a tantervi környezet is befolyásolja. Az időterv elkészítése kapcsán gyakori hiba a tantervi kötelek szorítása miatti alultervezés. Ez mindenképp kerülendő, mert a kényszerűen lerövidített, félbeszakított vita, illetve a résztvevők folyamatos sürgetése könnyen megghiúsíthatja a kitűzött célok elérését, ráadásul a résztvevőket elkedvetlenítve közvetlenül a munkaforma presztízsére is rombolólag hat. Az objektív időkorlátokhoz történő igazodás érdekében **érdemesebb kisebb témákat és egyszerűbb vitaformákat választani.** A időbeli tervezés során az előkészítésre és az értékelésre is gondolni kell, hiszen ezek a kompetenciafejlesztést célul tűző vitáknak elengedhetetlen részei. A vita valamennyi fázisához célszerű – az egyes részfeladatok időtartamának függvényében – kisebb-nagyobb időpuffereket is beépíteni. Ezek a „pótidők” nagy mértékben hozzájárulhatnak a pedagógiai eredmények kibontakozásához, illetve a megvalósítás légkörének stresszmentessé tételéhez.

Az időtervben a legnagyobb figyelmet talán a vita tényleges lebonyolításához kapcsolódó időtartamok meghatározása érdemli. Ennek kapcsán elsősorban a különböző típusú hozzászólások kialakítására és szabályozására kell gondolni. **A vita kereteit úgy kell meghatározni, hogy az a felek számára arányos és egyenlő lehetőségeket teremtsen. Különösen ügyelni kell az esélyegyenlőség biztosítására,** amelynek révén a különböző hátrányokkal rendelkező diákok is sikerélményhez juttathatók, illetve a kompetenciafejlesztés folyamatába bevonhatóak. Az esélykiegyenlítés korrekt és mindenki számára világos módszereinek (pl. többletidők biztosítása, segédeszközök használata) alkalmazása elősegíti a résztvevőkben a tolerancia és a kölcsönös megbecsülés kialakulását. **A vita időkereteinek meghatározása szempontjából is a pedagógiai céloknak való megfelelés az elsődleges kritérium.** Ez, és a lebonyolítást befolyásoló egyéb tényezők (pl. a rendelkezésre álló teljes időkeret, csoportjellemzők) együttesen határozzák meg a hozzászólások típusának, illetve az egyes típusok (pl. expozé, vitaindító, hozzászólás, válasz, viszontválasz, összefoglaló stb.) jellemzőinek (pl. időtartam, szám, előadó) kialakítását. Általános szabályokat e kérdés kapcsán is nehéz felállítani, de a középfokú oktatásban a hozzászólásokat inkább rövidebb (1-3 perc) időtartamban érdemes tervezni. Ennél hosszabb időt csak a vitát indító és az azt lezáró felszólalásokra szánjunk, de lehetőleg ezek időtartama se haladja meg az 5-7 percet. A felsőoktatásban természetesen ezek a korlátok kitágíthatók, ám a fegyelmezett, lényegre törő, összeszedett hozzászólásokat itt is követelményként kell a résztvevők elé állítani, ennek pedig egyik legjobb eszköze az időhatárok meghúzóása. Az időbeli keretek meghatározásának csak akkor van értelme, ha a megvalósítás folyamán betartjuk és be is tartatjuk azokat. Az előírt időkorlátokhoz való igazodás, a rendelkezésre álló időkeretnek hatékony, tartalmas és gazdaságos kitöltése az élet valamennyi területén fontos, ezért e képesség fejlesztése mindenképp indokolt. **Az időkorlátok egzakt meghatározása és betartása a vitavezető pártatlanságának egyik biztosítéka is.** Nagyobb lélegzetvételű –

például projektfeladatként megvalósított –, hosszabb felkészülési idővel rendelkező viták esetében a résztvevőkkel munkaterv készíttethető, amelyben számot kell adniuk a rendelkezésükre álló idő beosztásáról is.

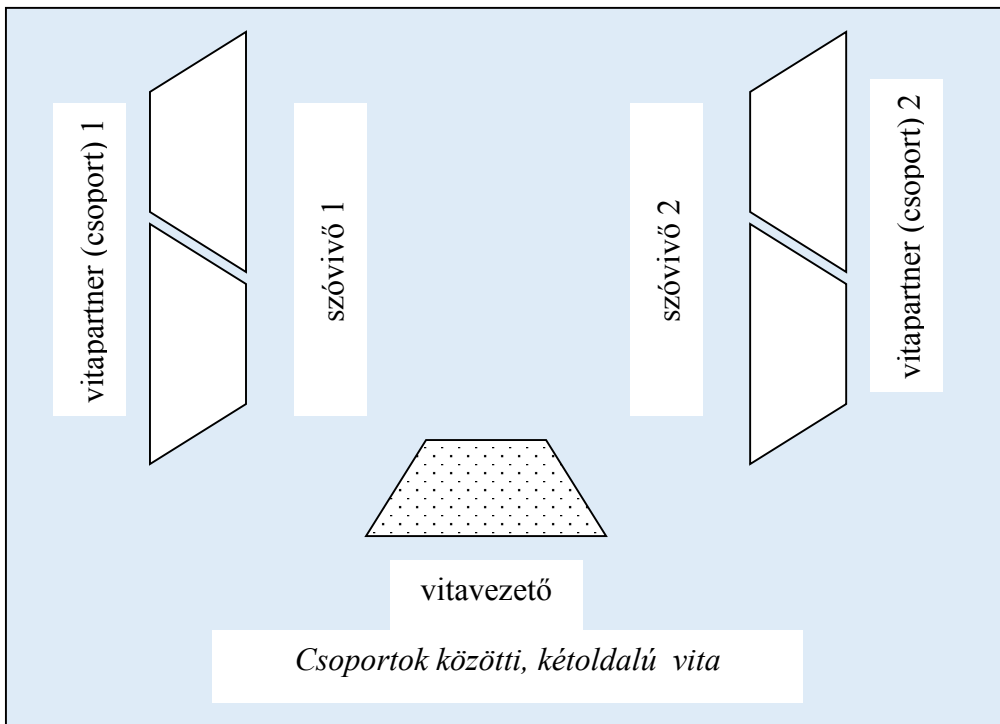
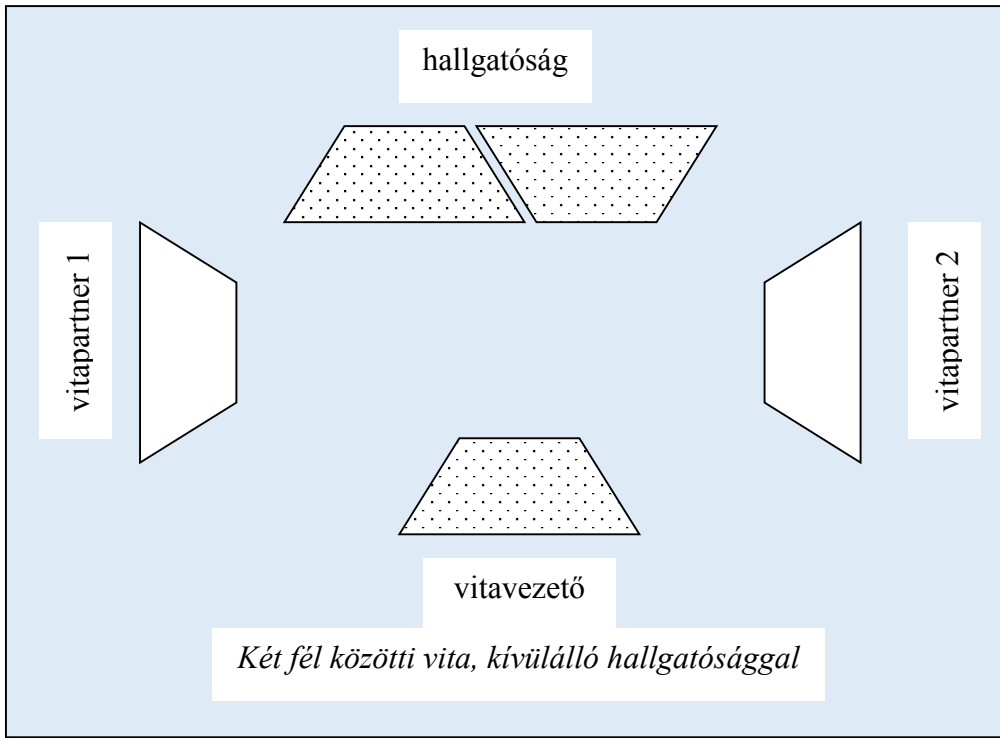
7. A vita térbeli keretei

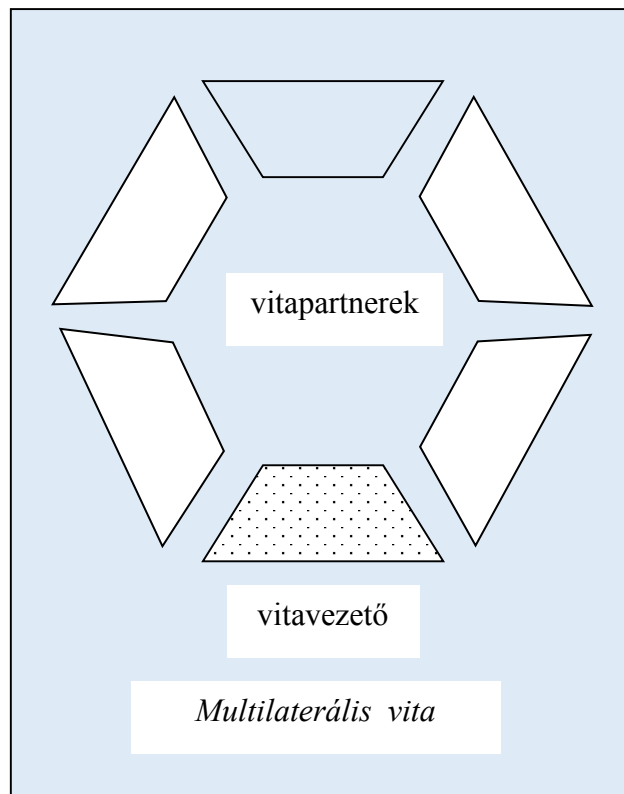
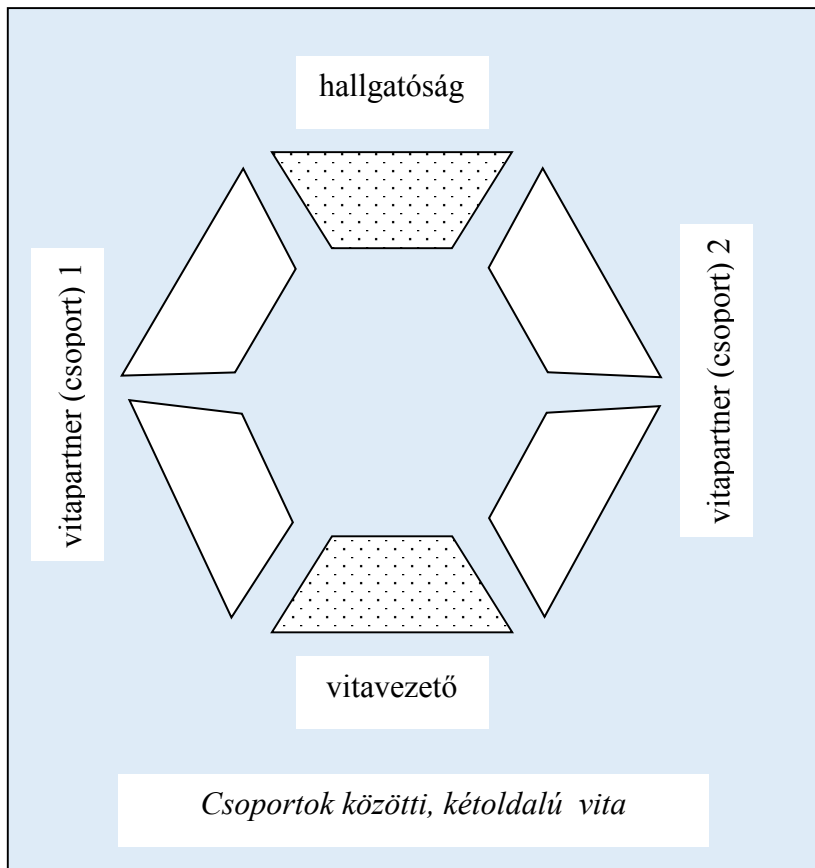
A vita lebonyolításának megtervezése során **figyelemmel kell lenni a vita terére is**. Ennek ideális kialakítása, biztosítása nem mindig egyszerű feladat. A még napjainkban is túlnyomó többségben lévő, **frontális tanításhoz kialakított osztályterem csak kisebb-nagyobb átrendezés után alkalmasak a vitához**, hiszen az ilyen terek elsődleges feladata – az alá-fölé rendeltségi viszonyoknak megfelelően – a tanár-diák, és nem a diák-diák kommunikáció biztosítása. A korszerű iskolabútorokkal ezzel szemben már nagyon sokféle térszervezés könnyen és gyorsan megvalósítható, az ezekkel berendezett terek így – akár egy alkalomhoz kapcsolódóan is – többször is átrendezhetők. A vita terét első sorban a vita jellegéhez igazodóan érdemes kialakítani, egyértelművé téve általa az oppozícióban álló felek viszonyát, illetve a megfigyelők semleges szerepét.

Különböző segédeszközök (pl. projektor) alkalmazásakor **a térszervezésnek** – demokratikus vitakörnyezet kialakítása esetében – **mindkét fél számára lehetővé kell tennie az arányos hozzáférhetőséget és az adekvát használatot**. Érdekes kísérlet lehet annak tanulmányozása, közös megbeszélése és tudatosítása, hogy a térszervezéssel hogyan lehet egyenlő és egyenlőtlen esélyeket biztosító vitakörnyezetet kialakítani. Jellemzően hátrányba hozhatja valamelyik felet például, ha:

- pozíciója a másikénál alacsonyabban helyezkedik el
- kényelmetlenebb testhelyzetre kényszerül
- zavarják a fényviszonyok (pl. szemébe süt a nap vagy az ő pozíciójában sötétebb van, stb.)
- a segédeszközök használata számára nehezebb (pl. nem lát rá a vetített tartalomra, csak a helyéről elszakadva tud segédeszközt használni, stb.)
- a számára kijelölt hely zajosabb, huzatosabb, kellemetlenül meleg/hideg (pl. egy klíma épp órá fújja a hideget, a nap a tarkóját süti, stb.)
- a számára kialakított környezet kevésbé funkcionális, kényelmes (pl. túl kicsi asztal, lejtős pad, billegő szék, stb.)

Az alábbiakban néhány tipikus vitaszíntér elrendezése látható.

8. A vita szereposztása

A lebonyolítás szempontjából átgondolást igényel a vita szereposztása is. E tekintetben az egyik első kérdés a **vitavezető személyéről való döntés**. Általában kézenfekvő megoldásnak tűnik, hogy a tanár – tekintélyéből, illetve az egész folyamat pedagógiai sikerességéért való felelősségéből adódóan – vitavezető is legyen. A tanárnak az oktatási környezetben betöltött – alapértelmezetten vezető – szerepe segít a vitavezetőként való elfogadásában is, ugyanakkor a résztvevők a vitavezetői viselkedést is általában a tanári szerepre épülve várják el tőle. A **tanár vitavezetőként** való megjelenését indokolhatja az is, hogy e munkaforma tekintetében magasabb szintű kompetenciákkal és több gyakorlattal rendelkezik a résztvevőknél, illetve a vita témakörében is járatosabb lehet. **Iskolai keretek között a tanári és a vitavezetői szerep egybeesése tehát a leginkább magától értetődő valamennyi szereplő számára**, ugyanakkor érdemes elgondolkodni ezen funkcióknak akár a gyakorlat, akár pedig a tényleges szereposztás szintjén megvalósuló szétválasztásáról. A vita módszerének sokszínűségéhez és igazán tanulságos voltaához nagyban hozzájárulhat, ha a vitavezető szerepéhez kapcsolódóan többféle vitavezetési attitűdöt is képes megjeleníteni. Ennek biztosítása sokszor azt igényli, hogy **a tanár a vitavezetői szerepét ne a tanári attitűdjére építse fel**, hanem attól eltérve kifejezetten csak moderátori, technikai levezetői minőségben legyen jelen a folyamatban.

A vitavezető szerepe a vitában – akármennyire kevésbé markáns is – mindig kiemelt, központi szerep. Követelményei között kiemelkedő súllyal van jelen a **kommunikációs készség, az pártatlanság, a tárgyyszerűség, a tolerancia és a következetesség**. Ebből következően a vitavezetés ezen kompetenciák fejlesztésének is kitűnő terepe lehet. Emellett a vita módszerének hasznosíthatóságát növeli, ha annak alkalmazása során maga a vitavezetés is megfigyelési, elemzési területté válik. **Magasabb szintű kompetenciákkal rendelkező csoportokban a vitavezetői, moderátori szerepet is érdemes lehet diákra bízni**, aki önállóan vagy előzetes instrukciók alapján látja el feladatát. Fontos természetesen annak hangsúlyozása, hogy az oktatási szituáció végső felelőse a tanár, így tehát teljesen kívülállóvá soha nem válhat, ugyanakkor sokszor célszerű lehet minél inkább a háttérbe húzódva hagyni a vita folyamatának kibontakozását. A vitavezető tekintélye egyébként is akkor lehet különösen megtermékenyítő hatású, ha az nem formális hierarchiából (tanár-diák viszony), hanem a felek általi kölcsönös és belülről fakadó elismerésből fakad. Igazán eredményes vitavezetővé az válhat, aki a legkiélezettebb vitákban is közös pont tud lenni mindkét fél számára. A tanár – amennyiben nem vitavezető – beülhet a megfigyelők közé is, ám ebben az esetben el kell fogadnia az ennek megfelelő szerepet a folyamatban.

A szereposztás tervezéséhez tartozik a **vitapartnerek meghatározása** is. A vita által kínált oktatási környezetben bárki bárkivel közvetlen és érdemi vitába szállhat – természetesen az előzetesen lefektetett szabályok betartásával –, ezért **a vita az egyik legdemokratikusabban alakítható tevékenységforma**. E tekintetben is a leginkább hangsúlyozandó szempont a tudatosság. Ez azt jelenti, hogy **a vita szereposztásának is az előzetesen kitűzött pedagógiai célt kell szolgálnia**. A vitapartnerek kiválasztása, a vitacsoportok összeállítása bármilyen módszerrel történhet – a tanári kijelöléstől az önkéntes jelentkezésen és a spontán önszerveződés engedélyezésén át a véletlenszerűségig –, de minden

módszer mögött konkrét és tervszerű pedagógiai elképzelésnek kell meghúzódnia. A vitahelyzetek általában érzelmi-
leg is felfokozott, kiélezett vagy könnyen kiéleződő szituációt jelentenek, ezért **a különböző csoportdinamikai folyama-
tok ebben a tevékenységi formában gyakran jelentősen felerősödve jelennek meg.** Így például az egyes csoportokon
belül sokkal gyorsabb és mélyrehatóbb lehet a „mi”-tudat kialakulása, hamarabb elmosódhatnak az egyének közti
különbségek, a csoport mozgósító ereje jóval nagyobb lehet, mint például egy projektmunka elkészítése során. Ez jó
szolgálatot tehet például a tolerancia és az integráció erősítésében. Az ilyen, emocionálisan is összetartó közegben a
támogató attitűd is hamarabb megjelenik, ami a lemaradók vagy szerényebb képességűek felzárkóztatását, a motivá-
latlanok ösztönzését is segítheti. Ezért a vita mint munkaforma különösen jól használható például a különböző rej-
tett tantervi célok elérésében. Igaz ugyanakkor az is, hogy a vitapartnerek szembenállása ebben a környezetben álta-
lában érzelmi töltetekkel is megerősített oppozíciót jelent, amelynek megfelelő kezelése ugyanakkor szintén pozitív
hozzadékokkal járhat. **A vitapartner elfogadásának, korrekt és egyenrangú félként való kezelésének elsajátítása e mun-
kaforma egyik legfontosabb pedagógiai célkitűzése kell hogy legyen.** Épp a vitahelyzet érzelmi telítettsége nyújt lehe-
tőséget a konfliktuskezelés megtanulására, nemcsak a vitavezető, hanem a résztvevők számára egyaránt. Talán mind-
ebből is látszik, hogy a vita mint kompetenciafejlesztő tevékenységforma hasznosulása, jóllehet már az iskolai környe-
zetben is látványos eredményeket hozhat, messze túlnyúlik azon és hosszú távú hatásaival az élet valamennyi terüle-
tén jó szolgálatot tehet az egyén és a társadalom szintjén egyaránt.